

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr L/375/10
Rady Gminy Działdowo
z dnia 15 lipca 2010 r.

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI TURZA WIELKA

na lata 2010 – 2017

Konieczność opracowania Planu Odnowy Miejscowości wynika z wytycznych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a w szczególności wytycznych osi 3 PROW – Działanie Odnowa i Rozwój Wsi. Oś 3 zakłada między innymi wspieranie działań mających wpływ na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi.

Głównym celem programów odnowy i rozwoju obszarów wiejskich jest zniwelowanie istniejących różnic w poziomie rozwojowym obszarów wiejskich w porównaniu do obszarów miejskich. Program rozwoju miejscowości jest przeważnie składową częścią przeprowadzanych dotąd zadań. Zmierzają do poprawy sytuacji gmin oraz wsi, które są im podporządkowane.

Głównymi założeniami Planu Odnowy Miejscowości są m.in.: poprawa warunków życia na terenach wiejskich, zachowanie walorów środowiskowych, rozwój kultury, świetlic wiejskich.

Plan odnowy miejscowości Turza Wielka zaplanowany został na okres 8 najbliższych lat. W tym okresie wykonywane będą określone z uwagi na zaplanowane wcześniej cele i priorytety rozwojowe działania inwestycyjne. Podjęcie do realizacji danego zadania poprzedzone zostanie przygotowaniem niezbędnych opisów i uzasadnień realizacji zadania, opracowaniem zakresu rzeczowego, określeniem kosztów i terminów realizacji. Plan Odnowy Miejscowości jest dokumentem o charakterze planowania strategicznego i ma na celu stworzenie szczegółowej koncepcji i wizji rozwoju miejscowości oraz pokaże zaangażowanie i aktywność mieszkańców Turzy Wielkiej. Określi metody, dzięki którym miejscowość będzie się rozwijać. Opracowanie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy ubieganiu się o środki finansowe w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 Działanie Odnowa i Rozwój Wsi.

1. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

a) *Lokalizacja*

Miejscowość Turza Wielka zachodniej części Gminy Działdowo, jest czwartą, co do liczby ludności miejscowością na terenie gminy.

b) *Ludność*

Liczba mieszkańców wsi wynosi 694 osób, co stanowi 7 % ogólnej liczby ludności gminy (stan na 31.12.2009r.). Mieszkańcy Turzy Wielkiej zajmują się głównie uprawą roli, czasami jest to jedyne ich źródło utrzymania. Są to przede wszystkim małe gospodarstwa rolne. Na trzydzieści gospodarstw przypadają tylko trzy gospodarstwa o powierzchni powyżej 10 hektarów

c) *Historia*

Wzmianki o istnieniu miejscowości sięgają 1502 roku. Używano wówczas określeń: Turza oraz Thurza. Miejscowość leżała kiedyś nad jeziorem Turskim, stąd wziął się pomysł na nazwanie miejscowości. Wieś została założona przez Rycerzy Zakonnych, po zawarciu z Litwinami pokoju w 1379 r. W tym samym okresie wybudowano pierwszy kościół. Wojny między zakonem a stroną polską spowodowały, że kościół popadł w ruinę i uległ zniszczeniu. Nigdy nie został odbudowany.

Nowy kościół został założony dopiero po II wojnie światowej, a pomysłodawcą okazał się być właściciel majątku, Aleksander Kamiński. Budowla powstała w przeciągu zaledwie 4 miesięcy a erygację uzyskała w 1935 roku.

Świątynia stanowi budowlę murowaną, z wieżą, chórem, amboną oraz zakrystią. Mieści około 700 osób. Wnętrze jest salowe a do jego zachodniej części dostawiona jest przybudówka, w której mieści się zakrystia oraz prezbiterium. Kościół został otynkowany, a ściany dodatkowo wzmocniono stalowymi ściągamy, znajdującymi się wokół budynku. Chór jest drewniany, podparty filarami, a okna półkoliście zamknięte. Ciekawostką jest fakt, iż świątynia nie posiada organów. Dach kościoła jest dwuspadowy. Elementem wyposażenia kościoła są dwa ołtarze boczne oraz ołtarz główny, w którym umieszczony został obraz Matki Boskiej Różańcowej ze św. Dominikiem i Klarą.

Po wybuchu II wojny światowej, kościół zamknięto od 1939 do 1942 roku. W tym okresie służył za magazyn, uległo wtedy także uszkodzeniu wiele cennych przedmiotów m.in. Ołtarz Grobu Pańskiego, tabernakulum oraz Szopka Bożego Narodzenia.

Kolejnym ciekawym obiektem jest zabytkowy budynek stacji kolejowej pochodzi z lat 1909-10 czyli z okresu budowy linii kolejowej do Samborowa (Ostródy), która oddzielała się tu od trasy Warszawa - Gdańsk. W bardzo dobrym stanie, poza budynkiem dworca z magazynem, zachowały się dom dla pracowników kolei i jedna nastawnia.

W centrum miejscowości zachował się neobarokowy pałacyk właścicieli majątku. Wzniesiono go na początku XX wieku. Budynek, który zachował na

swych elewacjach sporo detalu architektonicznego, przykryty jest charakterystycznym mansardowym dachem wykonanym z łupka - niegdyś popularnego materiału, obecnie zanikającego na tym terenie. Po lewej stronie dworu znajdował się park, z którego zachował się do naszych czasów tylko fragment ogrodzenia - masywny kamienny mur. Między pałacykiem, a stacją kolejową znajduje się dawny folwark z kilkoma budynkami z XIX i początku XX wieku.

2. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON TURZY WIELKIEJ.

Mocne strony

- młode społeczeństwo,
- sieć wodociągowa,
- sieć energetyczna,
- sieć telefoniczna stacjonarna,
- nadwyżki siły roboczej.

Słabe strony

- duże bezrobocie,
- niski poziom wykształcenia mieszkańców,
- mała aktywność ekonomiczna społeczeństwa,
- mała powierzchnia gospodarstw,
- słabe zorganizowania społeczeństwa,
- brak placu zabaw spełniającego oczekiwania młodych mieszkańców wsi,
- niski poziom technologiczny niektórych gospodarstw.

Szanse

- obecność w Unii europejskiej,
- dopłaty bezpośrednie dla rolnictwa,
- rozwój edukacji,
- wzrost gospodarczy kraju i województwa,
- dostępność funduszy unijnych.

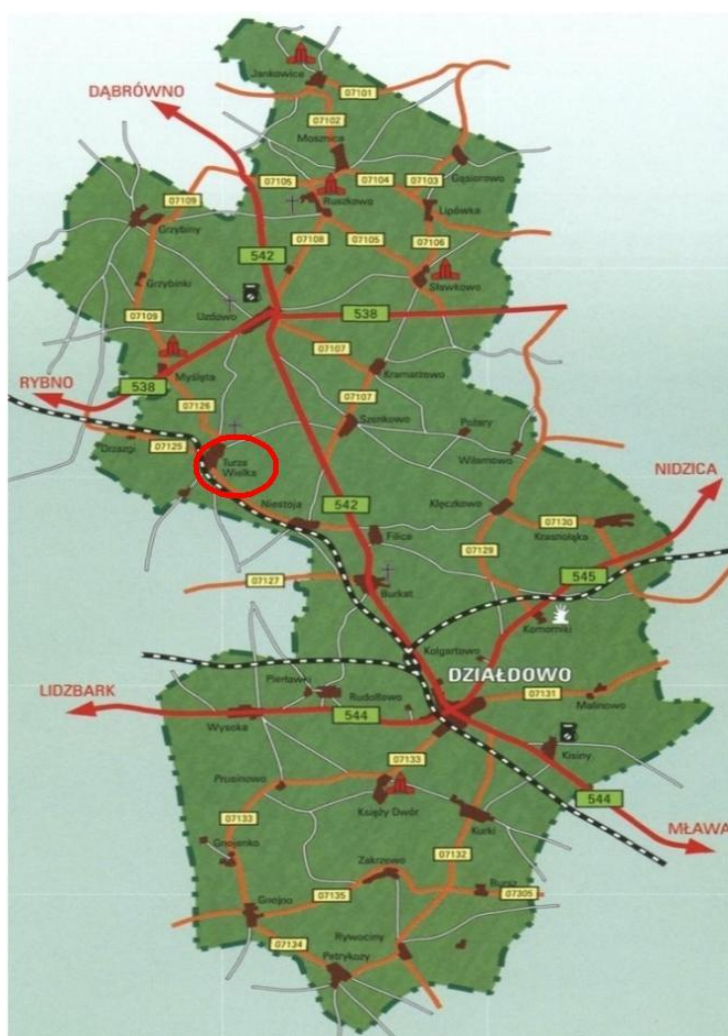
Zagrożenia

- niewystarczający poziom integracji mieszkańców,
- ekonomiczne rozwarstwienie społeczeństwa,
- zmienność prawa i niewystarczająca jego znajomość,
- wzrost zagrożeń patologią społeczną,
- emigracja młodych mieszkańców.

3. **INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCA UJĘCIU STANU RZECZYWISTEGO**

Powierzchnia sołectwa wynosi 1.590,61 ha co stanowi 5,5 % obszaru Gminy Działdowo.

Turza Wielka	
Województwo	warmińsko-mazurskie
Powiat	działdowski
Gmina	Działdowo
Położenie	53° 18' 29.9" N 20° 05' 11.5" E

Strukturę wykorzystania gruntów przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie powierzchni sołectwa	Powierzchnia w ha	Udział % w ogólnej
Grunty z zabudowaniami	28,25	1,78
Grunty orne	1005,82	63,25
Łąki	42,28	2,66
Nieużytki	12,24	0,76
Pastwiska	34,94	2,20
Lasy	389,53	24,50
Drogi	27,01	1,70
Tereny kolejowe	31,15	1,95
Sady	0,84	0,05
Złóża kruszywa	14,51	0,90
Wody	4,04	0,25
RAZEM	1590,25	100

Układ miejscowości Turza Wielka jest zbliżony do ulicówki ze zwartą zabudową i małą liczbą kolonii wokół wsi. We wsi występują dwa typy zagród. W pierwszym typie budynek mieszkalny usytuowany jest kalenicą równoległą do drogi, znajduje się z przodu działki z wejściem od strony podwórza, natomiast budynki gospodarcze (w liczbie 2,3) znajdują się w głębi działki. Wjazd na działkę prowadzi najczęściej lekkim łukiem, z boku. W drugim typie budynek mieszkalny usytuowany jest kalenicą prostopadłą do drogi. Znajduje się z przodu działki z wejściem od strony podwórka, natomiast budynki gospodarcze (2 lub 3) znajdują się w głębi działki.

W miejscowości rysuje się typowy układ funkcjonalny zagrody. W przeważającej większości gospodarstw przed budynkiem mieszkalnym znajduje się ogródek reprezentacyjny, który graniczy z pasem drogi. Sad i ogród warzywny występują często razem i znajdują się z boku, bądź z tyłu zagrody.

Turza Wielka jest czwartą, co do wielkości miejscowością Gminy Działdowo. Na jej terenie znajduje się kilka aktywnie oddziałujących na lokalną społeczność ośrodków: parafia, szkoła, świetlica gminna, bibliotek gminna, ochotnicza straż pożarna. Miejscowość jest dobrze skomunikowana przebiega przez nią linia kolejowa Warszawa – Gdańsk.

Świetlica wiejska w istnieje od 1993 roku. W budynku świetlicy jedno pomieszczenie zajmuje biblioteka, jedno Ochotnicza Straż Pożarna. Świetlica funkcjonuje przez pięć dni w tygodniu po sześć godzin dziennie. Dodatkowo codziennie otwarta jest biblioteka przez dwie godziny. Szkoła zapewnia dzieciom i młodzieży zajęcia w godzinach porannych, najpóźniej do godziny 15⁰⁰, po zajęciach w szkole dzieci nie mają miejsca, w którym mogłyby spędzać swój wolny czas. Wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców i młodzieży świetlica otwarta jest w godzinach popołudniowych (12⁰⁰ - 20⁰⁰). Dlatego poprawienie warunków lokalowych świetlicy jest tak istotne dla życia mieszkańców wsi.

Budynek świetlicy budynek biblioteki

W Szkoła Podstawowa, w której uczą się dzieci z miejscowości Turza Wielka. Burkat, Drzazgi, Filice, Niestoja, łącznie około 150 osób.

Szkoła Podstawowa w Turzy Wielkiej

Parafia Matki Bożej Różańcowej w Turzy Wielkiej - parafia rzymskokatolicka w diecezji toruńskiej, w dekanacie działdowskim, z siedzibą w Turzy Wielkiej

Miejscowości należące do parafii (około 2800 osób):

- * Kramarzewo
- * Myśłeta
- * Niestoja
- * Sękowo
- * Skurpie
- * Uzdowo
- * Turza Wielka

Na terenie miejscowości znajduje się kilka ciekawych architektonicznie zabytkowych budowli między innymi zabytkowy budynek stacji kolejowej pochodzi z lat 1909-10 czyli z okresu budowy linii kolejowej do Samborowa (Ostródy), która oddzielała się tu od trasy Warszawa - Gdańsk. W bardzo dobrym stanie, poza budynkiem dworca z magazynem, zachowały się dom dla pracowników kolei i jedna nastawnia.

W centrum zachował się neobarokowy pałacyk właścicieli majątku. Wzniesiono go na początku XX wieku. Budynek, który zachował na swych elewacjach sporo detalu architektonicznego, przykryty jest charakterystycznym mansardowym dachem wykonanym z łupka - niegdyś popularnego materiału, obecnie zanikającego na tym terenie. Po lewej stronie dworu znajdował się park, z którego zachował się do naszych czasów tylko fragment ogrodzenia - masywny kamienny mur. Między pałacykiem, a stacją kolejową znajduje się dawny folwark z kilkoma budynkami z XIX i początku XX wieku.

W Turzy działa aktywnie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju miejscowości Turza Wielka, które podejmuje wiele działań mających na celu aktywizację społeczności lokalnej – na swoją działalność pozyskuje też środki zewnętrzne przygotowując różnego rodzaju wnioski o dofinansowanie ze źródeł krajowych jak i zagranicznych.

3 A. OPIS I CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA ZASPOKAJANIA POTRZEB MIESZKAŃCÓW.

3A.1 Świetlica wiejska

Świetlica wiejska jest miejscem spotkań mieszkańców Turzy Wielkiej.

Kultura warunkuje rozwój społeczny i gospodarczy, kształtuje postawy obywateli i formy instytucjonalne państwa. Nie jest, więc tylko elementem systemu, ani tym bardziej dziedziną życia społecznego, ale podstawą do wszelkich zmian instytucjonalno - ekonomicznych społeczeństwa. Dzięki realizacji inwestycji będzie możliwe organizowanie różnego rodzaju imprez i zajęć dla dzieci i młodzieży oraz pojawi się szansa na pożyteczne zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży.

Budynek świetlicy został w ostatnim czasie poddany termomodernizacji. Celem nadrzędnym inwestycji było osiągnięcie wysokich standardów technicznych obiektu, a także zwiększenie dostępności mieszkańców miejscowości do obiektów infrastruktury kulturalnej. Przed remontem budynek w pełni wykorzystywany był jedynie w miesiącach ciepłych z uwagi na brak odpowiedniego ogrzewania i zbyt niską temperaturę w pomieszczeniach, która uniemożliwia dłuższe w nich przebywanie.

W budynku świetlicy jedno pomieszczenie zajmuje biblioteka, jedno Ochotnicza Straż Pożarna. Świetlica funkcjonuje przez pięć dni w tygodniu po sześć godzin dziennie. Dodatkowo codziennie otwarta jest biblioteka przez dwie godziny. W świetlicy znajduje się pracownia komputerowa, w której można skorzystać z internetu. Pracownicy organizują wiele ciekawych zajęć dla najmłodszych, ale w pracę angażują się również całe rodziny, dzięki czemu społeczność lokalną coraz bardziej się integruje. Działalność świetlicy uzupełnia działalność szkoły, która zapewnia dzieciom i młodzieży zajęcia w

godzinach porannych, najpóźniej do godziny 15⁰⁰, po zajęciach w szkole dzieci nie mają miejsca, w którym mogłyby spędzać swój wolny czas. Wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców i młodzieży świetlica otwarta jest w godzinach popołudniowych (12⁰⁰ - 20⁰⁰).

3A.2 Teren wokół kościoła

Kościół znajduje się w centrum wsi. Świątynia stanowi budowlę murowaną, z wieżą, chórem, amboną oraz zakrystią. Mieści około 700 osób. Wnętrze jest salowe a do jego zachodniej części dostawiona jest przybudówka, w której mieści się zakrystia oraz prezbiterium. Kościół został otynkowany, a ściany dodatkowo wzmocniono stalowymi ściągamy, znajdującymi się wokół budynku. Chór jest drewniany, podparty filarami, a okna półkoliście zamknięte. Ciekawostką jest fakt, iż świątynia nie posiada organów. Dach kościoła jest dwuspadowy. Elementem wyposażenia kościoła są dwa ołtarze boczne oraz ołtarz główny, w którym umieszczony został obraz Matki Boskiej Różańcowej ze św. Dominikiem i Klarą.

Projekt zakłada odnowę elewacji oraz wymianę stolarki drzwiowej i okiennej jak również zagospodarowanie terenu wokół kościoła. Wykonane zostaną alejki z kostki brukowej, które pozwolą na pełne wykorzystanie terenu działki kościelnej, która stanie się miejscem spotkań integracyjnych mieszkańców Turzy Wielkiej. Od frontu wykonany zostanie ozdobny chodnik wraz z miejscem do dokonania nasadzeń roślin ozdobnych. Projekt opracowany został w taki sposób, aby zaspokoić potrzeby społeczne, kulturalne i religijne mieszkańców wsi oraz członków parafii. Dzięki odpowiedniemu zakomponowaniu elementów terenu podkreślony zostanie historyczny charakter miejsca, które stanie się wizytówką miejscowości.

W przyszłości planowane jest wybudowanie kostnicy i odnowienie dzwonnicy.

4. PLANOWANE INWESTYCJE W MIEJSCOWOŚCI TURZA WIELKA W LATACH 2010- 2017

– **Remont elewacji Kościoła pw. Matki Bożej Różańcowej wraz z zagospodarowaniem terenu.**

Cel: Zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez remont elewacji budynku kościoła w Turzy Wielkiej wpisanego do wojewódzkiej ewidencji zabytków wraz z zagospodarowaniem terenu wokół kościoła.

Przeznaczenie: Budynek Kościoła służy mieszkańcom 7 okolicznych miejscowości, łącznie obsługuje około 2800 osób. Budynek kościoła jest bardzo zniszczony. W 2009 roku wykonane zostało nowe pokrycie dachowe, miedziana wieżyczka, podbitka z drewna modrzewiowego, chór. Elewacja budynku oraz stolarka drzwiowa i okienna są w bardzo złym stanie. Tynk jest popękany, miejscami odpada. Okna są powypaczane, krzywe, nieszczelne. Drzwi nie zabezpieczają wnętrza właściwie przed deszczem, śniegiem, przemarzają. Planowany remont będzie polegał na odtworzeniu wszystkich detali architektonicznych elewacji, wymienieniu wszystkich okien i drzwi, tak aby zachować walory architektoniczne budowli i nie dopuścić do dalszej degradacji i zniszczenia zabytkowego i bardzo wartościowego obiektu. Ponadto projekt zakłada zagospodarowanie terenu wokół kościoła poprzez jego uporządkowanie. Rozebrana zostanie zniszczona istniejąca nawierzchnia. Wykonane zostaną alejki z kostki brukowej, które pozwolą na pełne wykorzystanie terenu działki kościelnej. Od frontu wykonany zostanie ozdobny chodnik wraz z miejscem do dokonania nasadzeń roślin ozdobnych. Projekt opracowany został w taki sposób, aby zaspokoić potrzeby społeczne, kulturalne i religijne mieszkańców wsi oraz członków parafii. Dzięki odpowiedniemu zakomponowaniu elementów terenu podkreślony zostanie historyczny charakter miejsca, które stanie się wizytówką miejscowości.

Harmonogram realizacji:

Sierpień 2010 r. – Marzec 2011r. – roboty budowlane.

Kwiecień 2011r. – rozliczenie projektu.

Planowane koszty:

L.p.	Nazwa	Wartość brutto (zł)
1.	Roboty budowlane	193.990,78
2.	Zagospodarowanie terenu	119.715,03
RAZEM		313.705,81

Źródła finansowania: Parafia - 78.426,81 złotych, PROW - 235.279,00 złotych

– Budowa sieci kanalizacji sanitarnej Turza Wielka - Myśleńta

Cel: Usprawnienie komunikacji na terenie miejscowości.

Przeznaczenie: Infrastruktura powstała w wyniku niniejszego projektu będzie wykorzystywana przez mieszkańców miejscowości i turystów do komfortowego poruszania się po miejscowości oraz do rekreacji i wypoczynku. Zostaną pobudowane nowe i wyremontowane istniejące już chodniki, nastąpi likwidacja barier architektonicznych dla niepełnosprawnych.

Harmonogram realizacji: 2014.

Planowane koszty: 1.200.000,00 PLN.

Źródło finansowania: Budżet Gminy i środki zewnętrzne.

– Budowa drogi Turza Wielka – Sękowo

Cel: Usprawnienie komunikacji na terenie miejscowości.

Przeznaczenie: Infrastruktura powstała w wyniku niniejszego projektu będzie wykorzystywana przez mieszkańców miejscowości i turystów do

komfortowego poruszania się po miejscowości oraz do rekreacji i wypoczynku. Zostaną pobudowane nowe i wyremontowane istniejące już chodniki, nastąpi likwidacja barier architektonicznych dla niepełnosprawnych.

Harmonogram realizacji: 2016.

Planowane koszty: 750.000,00 PLN.

Źródło finansowania: Budżet Gminy i środki zewnętrzne.

– **Budowa boisk szkolnych.**

Cel: Poprawa warunków nauki uczniów szkoły.

Przeznaczenie: Infrastruktura powstała w wyniku realizacji tego zadania inwestycyjnego będzie służyła młodzieży uczęszczającej do szkoły jak również będzie wykorzystywana do organizacji imprez sportowych.

Harmonogram realizacji: 2017.

Planowane koszty: 160.000,00 PLN.

Źródło finansowania: Budżet Gminy i środki zewnętrzne